

РЕЦЕНЗІЯ

д.арх., доц. **Соснової Надії Степанівни**

на рукопис дисертації **Гаращака Назара Ігоровича**

на тему «Архітектурно-ландшафтні трансформації та шляхи розвитку
бальнеологічних курортних поселень західного регіону України»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191
«Архітектура та містобудування», галузі знань 19 «Архітектура та будівництво»

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена протиріччям поміж станом бальнеологічних поселень та їх значимістю у розвитку курортно-туристичної галузі України, необхідністю у модернізації існуючої інфраструктури цих поселень. При наявній актуальності теми дослідження автором вона подається спрощено, зокрема фраза, що актуальність обумовлена «викликами сучасного способу життя» може стосуватися будь-якого об'єкту.

Висновки наукового дослідження базуються на загальнонаукових методах, зокрема аналізі проектних матеріалів та статистичних джерел, методі картографічного аналізу. В основі отримання бази матеріалів дослідження є натурні обстеження об'єктів – міст-курортів. Наукові положення дисертації опираються на опрацюванні 192 наукових та нормативних джерел. Основні тези дисертації пройшли апробацію на чотирьох наукових конференціях. Висновки та рекомендації відповідають поставленим завданням дослідження. Все вищесказане служить обґрунтуванням викладених у роботі положень, висновків та рекомендацій.

Наукова новизна отриманих результатів.

Оцінюючи результати дисертаційного дослідження, варто вказати на наявність наукової новизни, що має характер не стільки систематизаційний скільки виявлення і постановки проблеми в архітектурі та містобудуванні. Автором: - узагальнено наукові джерела в питанні генези бальнеологічних курортних поселень, - піднято архівні проектні матеріали планування курортних поселень, - зроблено спробу обґрунтування завдань просторового розвитку курортів Західного регіону.

Вперше обґрунтовано загальні принципи архітектурно-ландшафтної організації та розвитку бальнеологічних курортних поселень.

Оцінка змісту дисертації.

Дисертаційна праця складається зі вступу, де подано загальну характеристику дослідження та чотирьох розділів.

У першому розділі «Огляд стану досліджень архітектури та архітектурно-просторових трансформацій курортних поселень на базі бальнеологічних ресурсів» встановлено понятійно-категорійний апарат дослідження, проаналізовано існуючу наукову базу теоретичних досліджень даної тематики, подано класифікацію об'єктів курортно-рекреаційної сфери.

У підрозділі 1.4. Методи дослідження архітектурно-просторових рішень та трансформацій у зоні бальнеологічних курортних поселень подано визначення що таке «спостереження», «вимірювання», «аналіз і синтез», «моделювання», «експеримент», методи індукції та дедукції, багатофакторного аналізу, історико-культурного аналізу, але не пояснено як саме ці методичні інструменти використані у дослідженні.

У другому розділі «Передумови та фактори, що впливають на формування архітектури і трансформації курортних поселень» визначено та проаналізовано умови, що впливають на формування та розвиток просторів бальнеологічних курортів. Розглянуто історичні передумови, та природно-ландшафтні умови формування архітектури курортних поселень, що сформувалися на основі мінеральних водних ресурсів.

Однак, не слід було значну частину розділу присвячувати надто загальним питанням, далеким від основного дослідження бальнеологічних поселень України XX-XXI ст., зокрема історичний екскурс на сторінці 76, з текстом про «рекреаційну діяльність ...у Стародавньому Єгипті» та про «єгипетських жреців».

У третьому розділі «Особливості архітектурно-просторових рішень об'єктів та трансформація курортних поселень на основі бальнеологічних ресурсів» містяться дослідження вибраних курортних поселень Західного регіону України. Автором здійснено аналіз містобудівних умов та особливостей архітектурних об'єктів, проаналізовано елементи курортної інфраструктури. На основі оцінки об'єктів виявлено закономірності трансформування простору бальнеологічних курортів Західного регіону України.

Для визначення особливостей архітектурних рішень курортних об'єктів було проаналізовано 42 об'єкти у вибраних поселеннях регіону. Встановлено, що

архітектура курортних будівель, здебільшого, відображає радянський функціоналізм із елементами історизму, що проявляється в простих геометричних формах, мінімалістичних фасадах та однакових архітектурних деталях.

У четвертому розділі «Принципи, методи та практичні рекомендації впровадження положень дослідження в архітектурну теорію та практику» обґрунтовано принципи розвитку бальнеологічних курортних поселень, розроблено методи вдосконалення обґрунтування архітектурних рішень бальнеологічних об'єктів і комплексів, та сформовано практичні рекомендації щодо застосування результатів дисертаційного дослідження в архітектурній практиці.

Дискусійні положення та зауваження до роботи.

1. Не обґрунтована вибірка об'єктів дослідження. У перелік об'єктів дослідження не увійшли, до прикладу, поселення: Шкло Львівської області, Черче Івано-Франківської області. Натомість Брюховичі - селище у складі Львівської міської об'єднаної територіальної громади, підпорядковане Шевченківському району міста Львова, яке не функціонує зараз як бальнеологічний курорт, про що написано у висновках роботи, є у вибірці об'єктів дослідження.

2. У першому розділі у характеристиці дослідженості бальнеологічних курортів науковцями (рис 1.1.2) є невідповідності. Так, Ян Гейл, Джейн Джекобс досліджували великі міста, а тематика їх праць стосувалася громадських просторів, а не проблем рекреаційних територій селищ. Анрі Лефевр – соціолог та філософ, основна ідея праць якого полягає у критиці повсякденного життя та формулюванні теорії «права на місто» теж не є спеціалістом у галузі бальнеології та рекреації.

3. Основним завданням роботи є встановлення особливостей архітектурно-ландшафтних трансформацій бальнеологічних поселень західного регіону України. Проте, у роботі не чітко визначено характер ландшафтних трансформацій курортних бальнеологічних поселень, не вказано в чому їх особливості, відмінності від аналогічних об'єктів інших регіонів.

Закономірності трансформацій бальнеологічних курортів, як зміна планувальної, функціональної структури, істотних властивостей архітектури графічно не подано у роботі. Необхідно було провести порівняльний

картографічний аналіз поселень і показати що змінилося, трансформувалося. Тобто висновки роботи почасти є гіпотетичними.

4. Задеклароване в анотації роботи застосування системного аналізу у роботі не розкрито.

5. Четвертий розділ є резюмуючим і містить рекомендації, однак є перевантаженим положеннями загального характеру. Наприклад на сторінці 188 пропозиції по архітектурно-просторовому розвитку Любіня Великого прописані наступним чином: «Важливо вдосконалювати технології і методи природокористування для збереження та екологічно орієнтованого використання рекреаційного потенціалу, що полягає у нейтралізації шкідливого впливу виробництв поблизу рекреаційних зон, обмеженні вирубування лісів...». Проте у Великому Любіні нема підприємств зі значною санітарною зоною і селище не межує з лісом. Тому необхідно було у роботі обґрунтувати рекомендації на конкретних прикладах, довести їх правомірність встановленими закономірностями чи визначеними кількісними показниками, чого у роботі нема.

6. Апробація результатів дослідження проведена у формі впровадження авторських рекомендацій у курсовому проектуванні санаторію в Хирові. По-перше - дане місто не є в переліку об'єктів дослідження, по друге – не надано пояснення які саме положення наукової роботи було використано у студентській роботі, і які результати для наукових досліджень отримано шляхом перевірки вірності висновків дисертації.

7. Робота вимагає редакційних правок. Так, визначений автором принцип екологічності у шостому висновку роботи (стор. 200), передбачає спрямування нових проектних рішень на «раціональне використання природних лікувальних ресурсів». А що, проектні рішення попередніх років скеровувалися на нераціональність?

8. Не на усі використані матеріали автор дає посилання. Зокрема в додатках представлено «Проект районного планування курортно-рекреаційного району Трускавець - Східниця - Борислав, 1978 р.» і не вказано авторів роботи та посилання на джерело інформації.

Однак викладені зауваження до роботи можна вважати дискусійними, і розглядати як рекомендації.

Підсумовуючи сказане вище, можна дійти наступного висновку.

Структура роботи логічна, матеріал викладено послідовно і на належному науковому рівні. Розглянуто процес архітектурно-ландшафтних трансформацій бальнеологічних поселень, сформульовано особливості даного явища в архітектурі та містобудуванні.

Вагомим результатом роботи є те, що автором встановлено просторові закономірності у формуванні курортів бальнеологічного спрямування, а саме, що особливою є характеристика розосередженості курортних зон в структурі поселень.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи та її відповідність вимогам до кваліфікаційних робіт.

Згідно з науковою новизною, теоретичною та практичною цінністю одержаних результатів, рецензована дисертаційна робота Гаращак Н.І. на тему «Архітектурно-ландшафтні трансформації та шляхи розвитку бальнеологічних курортних поселень західного регіону України» є завершеною науковою працею, відповідає вимогам "Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії" (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. "Про затвердження Вимог до оформлення дисертації" (зі змінами від 12.07.2019 р.), а Гаращак Назар Ігорович заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування» галузі знань 19 «Архітектура та будівництво».

Доктор архітектури, доцент,
професор кафедри Містобудування
НУ «Львівська політехніка»

Надія СОЧОВА

